LEONARDO RAJZISKOLA

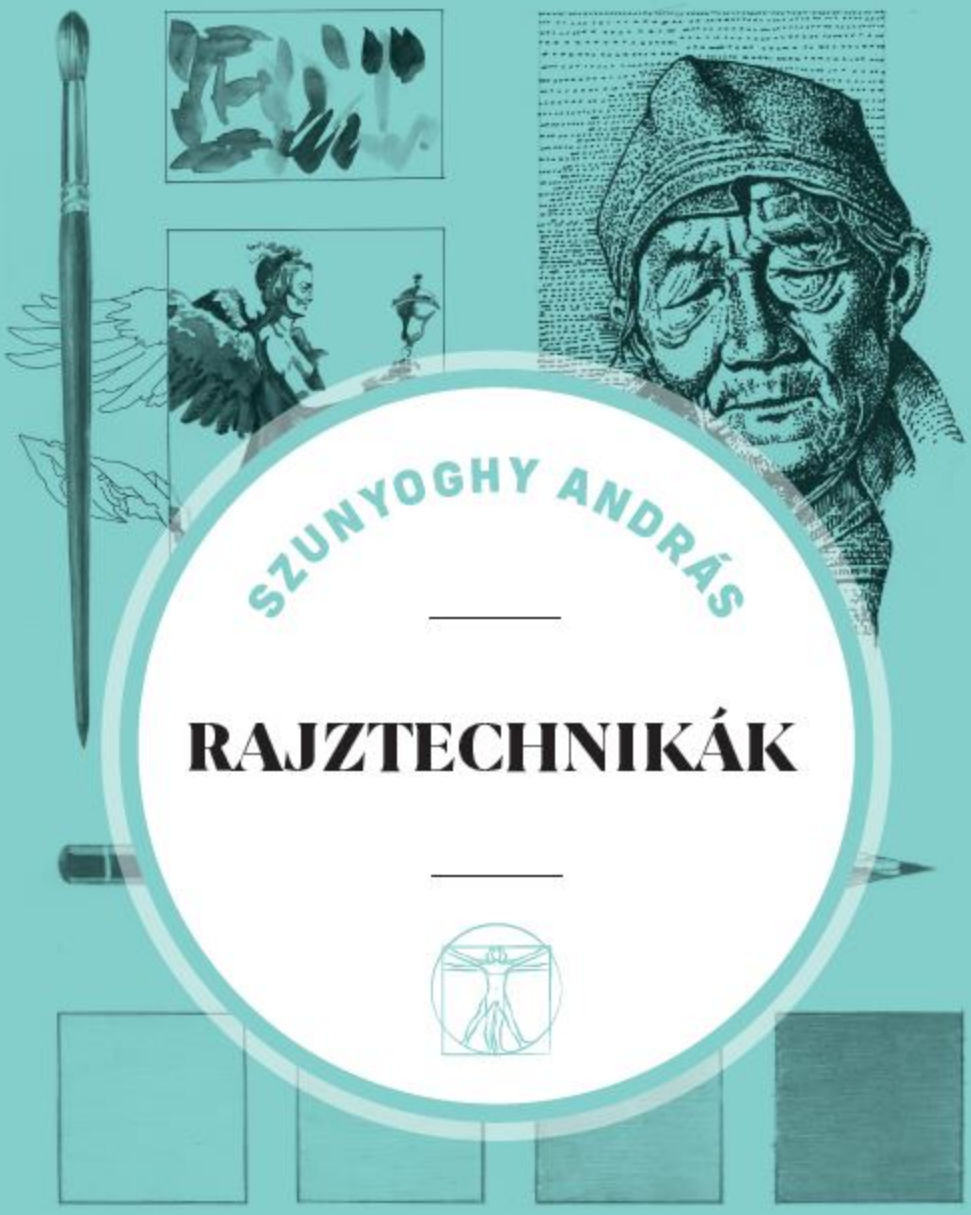

SZUNYOGHY ANDRÁS

RAJZTECHNIKÁK

Leonardo rajziskola 9.

RAJZTECHNIKÁK

RAJZTECHNIKÁK

Írott emlékek sokasága bizonyítja, hogy Kínában és Egyiptomban a tust már több mint négyezer éve ismerték és használták. A tus vízben oldott festék, sokféle színben készül – klasszikusként a fekete tust tartjuk számon. Tollal és ecsettel vihetjük fel a papírra, többféleképpen is: tollal pontozva vagy vonalat rajzolva, ecsettel festve.

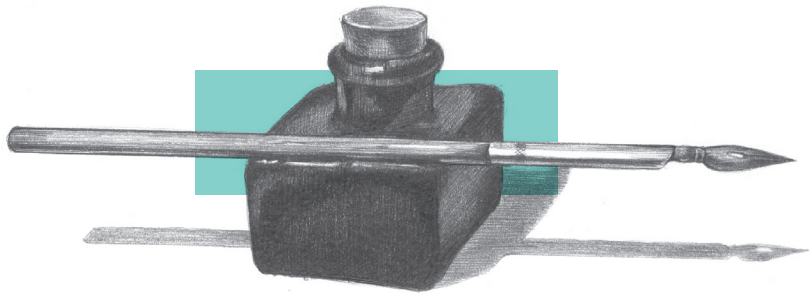

A régebbi múltban a kihegyezett lúdtoll, a nád és a bambusz voltak az írószerszámok, később a fémből készült tollhegyek vagy tollszemek szolgáltak – és szolgálnak ma is – írásra és rajzolásra. Kedvelt találmány a csőtoll, amellyel sokáig lehet folyamatosan, mártogatás nélkül rajzolni.

A különböző hegyű tollszemek sokféle nyomot hagynak a papíron: rajzolhatunk velük rövid vagy hosszabb párhuzamos vonalakat, egymást keresztező vonalfekvéseket, változatos megoldásokkal – pontozással, kuszán, összevissza húzott apró vonásokkal, vékony vagy vastag vonalakkal – jeleníthetünk meg tónusdifferenciákat.

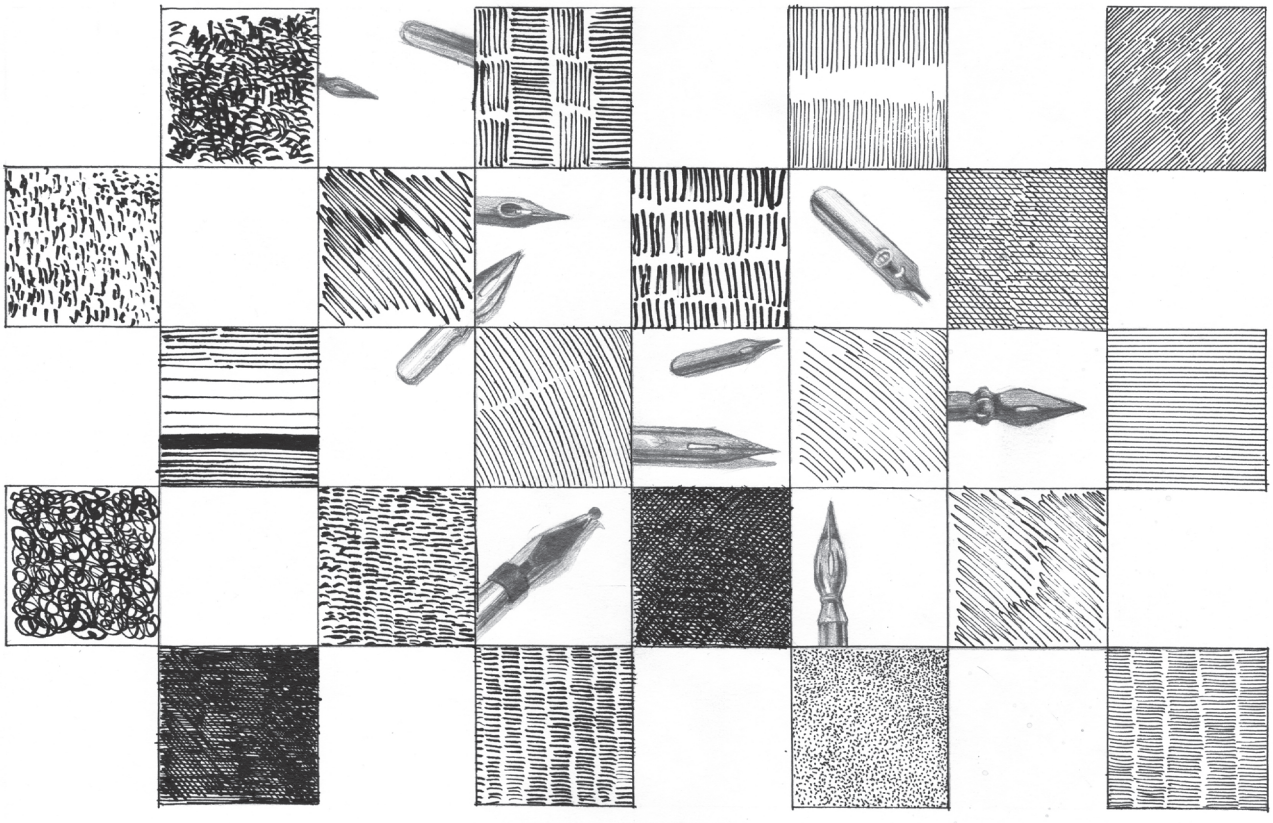

A fém tollszemekkel gazdag változatosságban tudunk vonalakat húzni, ezek karakterét a tollszemek típusa, hegye határozza meg.

A vékony és vastag vonalak sűrűsége, a vonalközök nagysága adja a rajzon a szürketónus erejét.

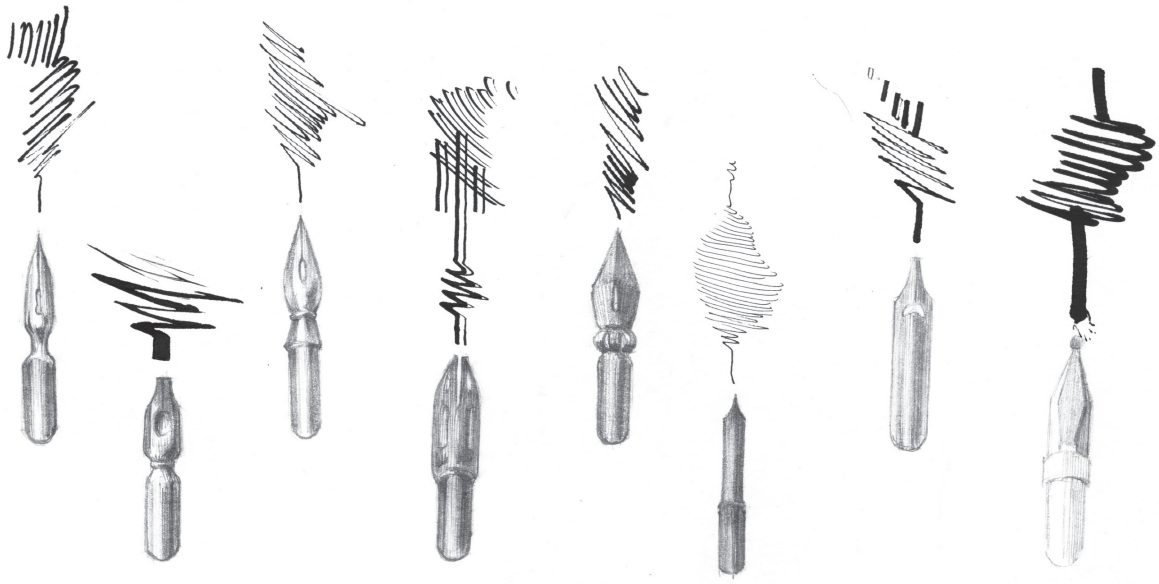

Az egymástól távolabb, ritkásan húzott vonalak világosabb, míg a sűrűn egymás mellé helyezett vonalak sötétebb tónusokat eredményeznek.
Ez a hatás a vonalak vastagításával is fokozható.

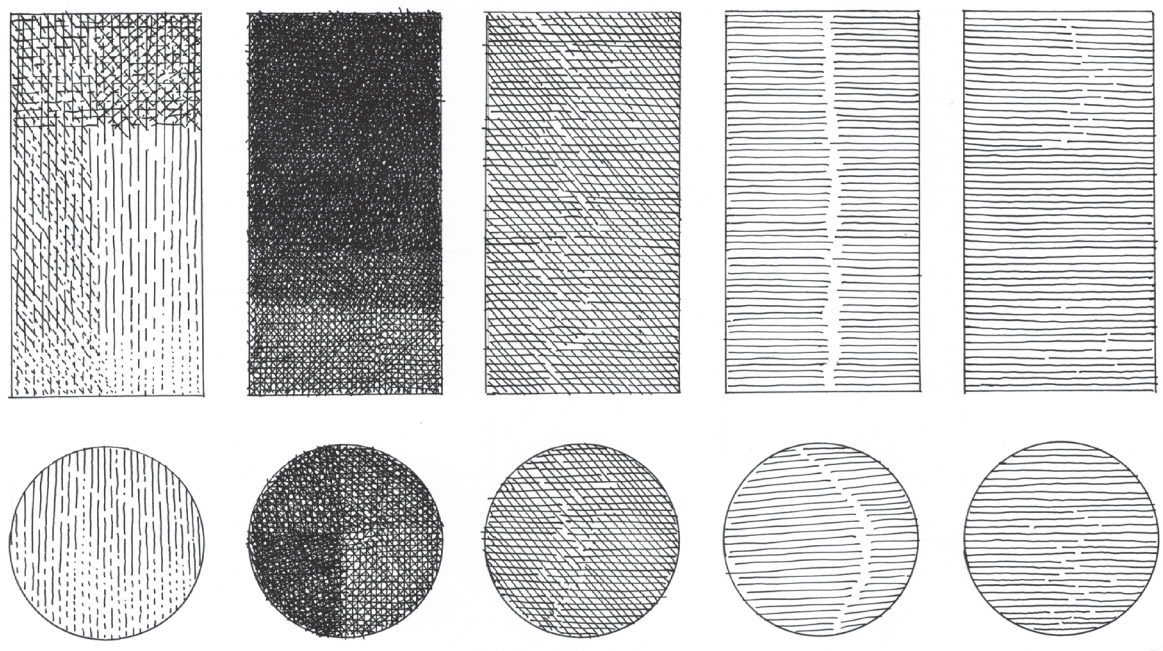

Az egymásra keresztben húzott vonalakból álló vonalháló szabálya a következő: az egyirányú vonalak egymástól egyforma távolságban párhuzamosak legyenek. A rájuk keresztben rajzolt vonalfekvés szintén párhuzamosokból álljon, az első vonalfekvéssel lehetőleg 45°-os szögben. Természetesen íveket is húzhatunk ilyen formában. Az egymással 45°-ban álló vonalak által rajzolt rombuszok hatnak a legkellemesebben. Ha ennél jóval hegyesebb, 10–25°-os szögben metszik egymást a vonalfekvések, akkor akaratunktól függetlenül megjelenik egy új vonalrendszer, ami zavarólag hat: a rajz moarés-sá válik. Ha több vonalfekvéssel akarjuk a tónus erejét fokozni, akkor lehetőleg ügyeljünk arra, hogy az egymás után következő vonalfekvések mindig 45°-os szögben álljanak az előzővel.

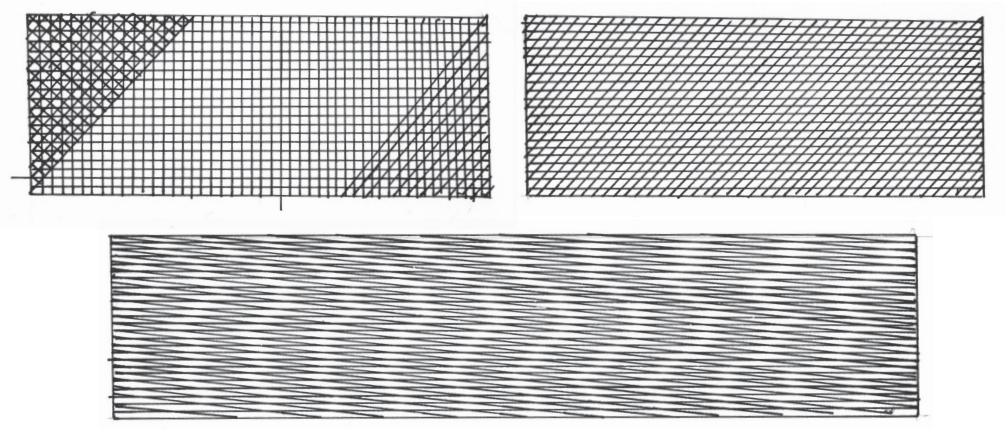

A tusrajz tónusait nagyon szépen jeleníthetjük meg pontok és rövid vonalak sűrítésével-ritkításával. Ha a pontokat szabályos rendszerben rajzoljuk, szinte pótolhatjuk velük a vonalakat.

A csőtoll folyamatosan adagolja a tust, így egyenletes vonalvastagságot kapunk. Helytelen használata rossz rajzot eredményez, a kuszán egyenetlen vonalak nem illenek a rendet követő vonalrendszerbe. Ez a vonalképzés legfeljebb egy sietős gyorsvázlat készítésénél kaphat helyet.

A tónusokat kettőnél több vonalfekvéssel lehet fokozni. A vízszintes vonalakra egy 45°-os vonalfekvést rajzolunk, ezután a harmadik vonalháló függőleges irányú legyen. Ha van negyedik vonalfekvés is, az a függőleges vonalakkal fog 45°-os szöget bezárni, vagyis a második vonalhálóval derékszögben áll.

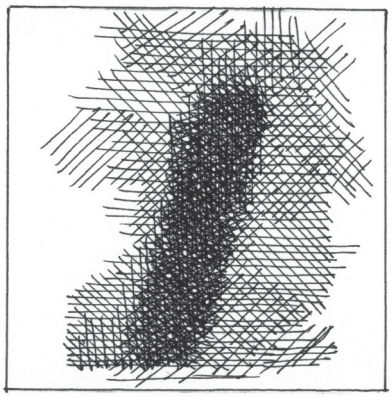

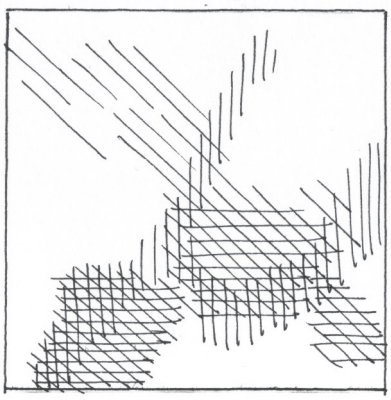

A foltok világossága, illetve sötétsége a párhuzamos vonalak közötti távolság növelésével, illetve csökkentésével befolyásolható: ha a vonalközök kisebbek, akkor a rajzolt tónus sötétebb lesz – és fordítva.

Ha úgy ítéljük meg, hogy a négy vonalfekvés sem elegendő a sötét folt megrajzolására, akkor kissé eltolva újabb vonalsort indíthatunk el.
Szép, ha az induló vonalfekvésre rajzolt következő vonalsor önállóan él tovább, és így alakítjuk ki a kívánt tónus foltját.

A vonalak kivitelezése igen változatos lehet. Például a vonalhálóban megjelenhetnek apró pontok, rövid, pontszerű vonalak, ezek egy-egy tónusátmenet megrajzolására alkalmasak.

Az egymással párhuzamos, de hajladozó vonalak is érdekes lehetőségeket rejtenek, szépen díszíthetik, izgalmassá varázsolhatják a rajzot. A vonalak vastagodása és vékonyodása, ha szabályosan történik, hajló felület hatását adja.

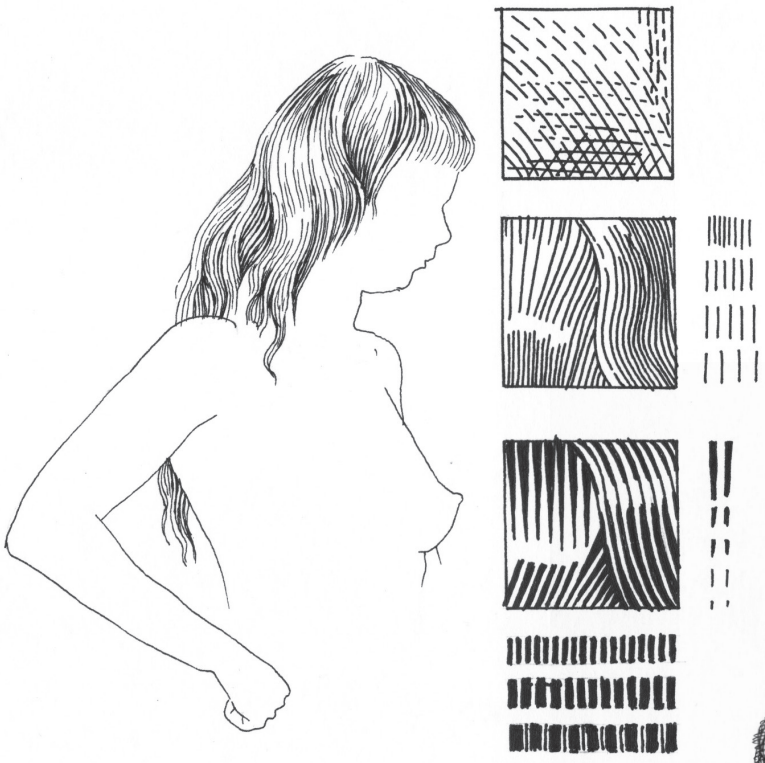

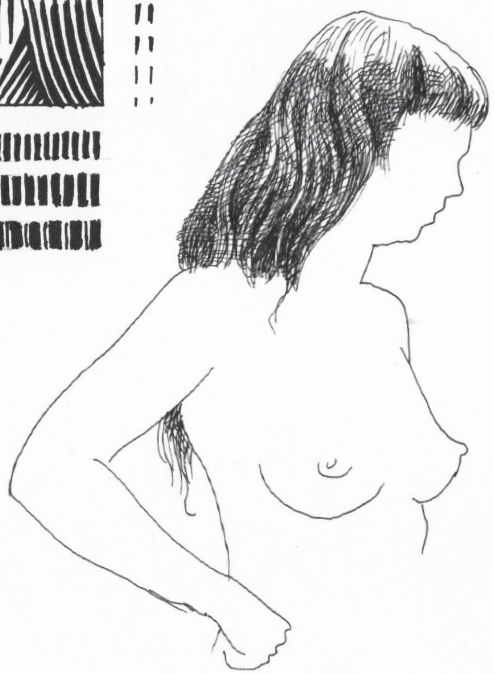

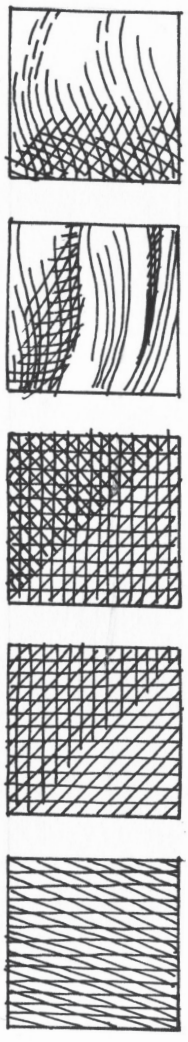

Ezen a rajzon a sötét haj tónuserejének eléréséhez van szükség két vagy több vonalháló rajzolására.

A csőtollal rajzolt tengerparti sziklákon szikrázik a napfény, ami jórészt, az árnyékos részek erős kontrasztjának köszönhető. Élesen elkülönül a megvilágított és a sötét terület. A szikla alakját kirajzoló vonalak formakövetőek, azaz az egyes részletek kidolgozása nagy figyelmet igényel. Pontosan az teszi változatossá a rajzot, hogy az egymástól eltérő vonalrendszerek megbontják a teret.

A víztükör megrajzolásakor is érzékeltetni kell a sötét és a világos részeket. A víz rajzolásakor figyeljünk arra, hogy annak tónusa általában sötétebb az égnél. A sok rövid vonallal jelzett ligetes vízpart és a vízben álló fa egy igényesebb vázlatnak mondható, gazdagabb tónusdifferenciák jelzésével.

Pont és pont mérete között sok differencia lehet: a vonalak, pontok nagyságát a rajztoll hegye határozza meg. Ahogy az ecsetek között van nagyon vékony, és széles foltok festésére használható vastag, a rajztollak, csőtollak is hasonlóan sokfélék.

A durvább, szélesebb vonalak húzására alkalmazott vastag hegyű rajztollakkal kicsit durvább felületeket lehet rajzolni, főleg ha a pontok sűrűségét vonalak rajzolásával is erősítjük. Ily módon aránylag gyorsan fejleszthető az alkotásunk.

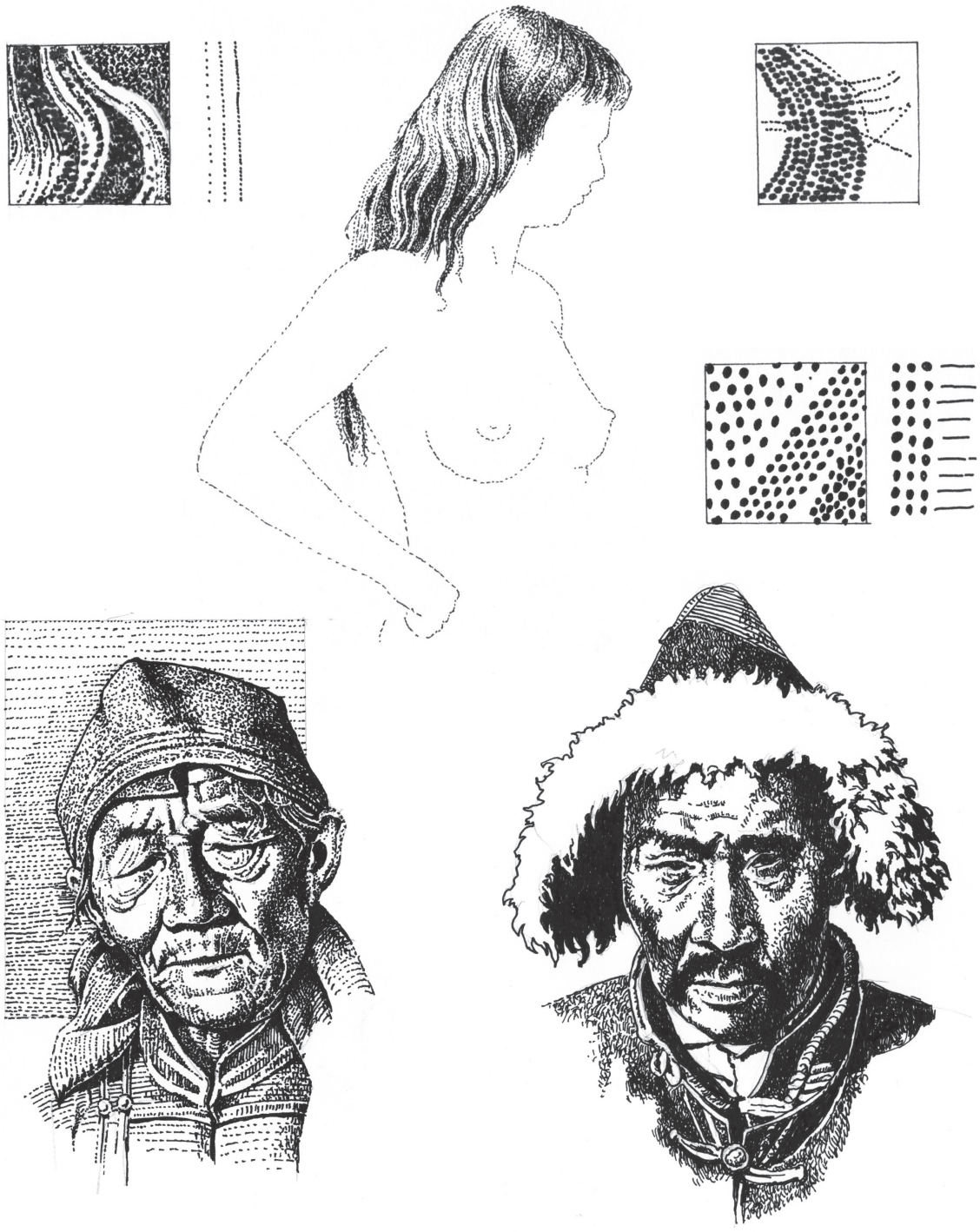

A pontozásos tusrajz mutatós technika, régmúlt idők óta ismert. Hasonlít az egyik rézkarctechnikához – lényege, hogy ha a nagyjából hasonló pontokat egymás mellé rajzoljuk, sűrítve sötétebb, ritkítva világosabb foltokat kapunk. A pontokat lehet valamiféle rendszerben rajzolni, így szaggatott vonalszerű nyomot hagyunk.

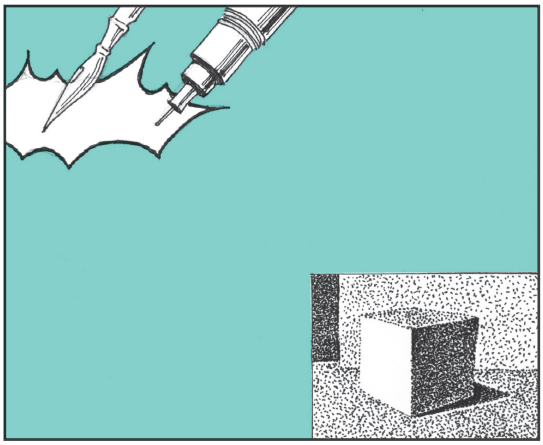

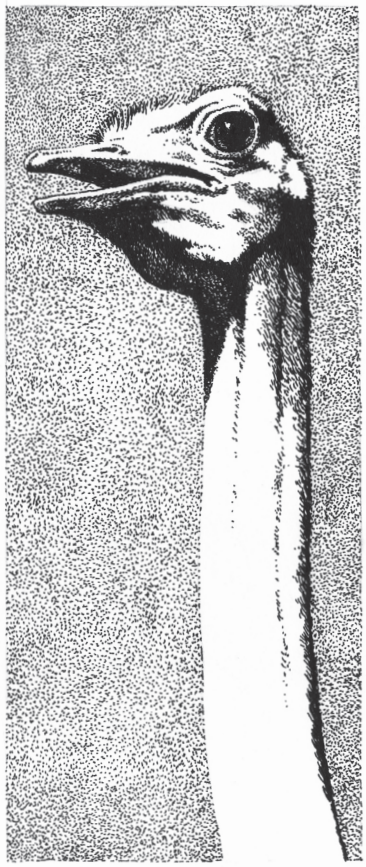

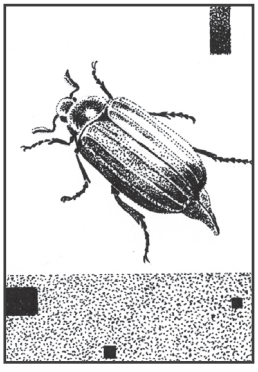

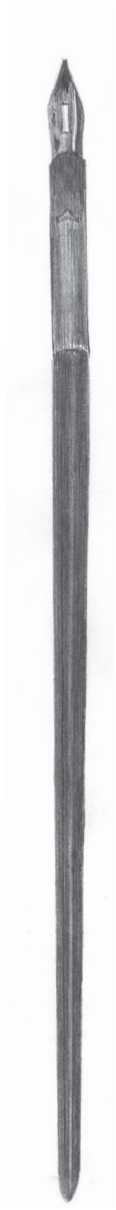

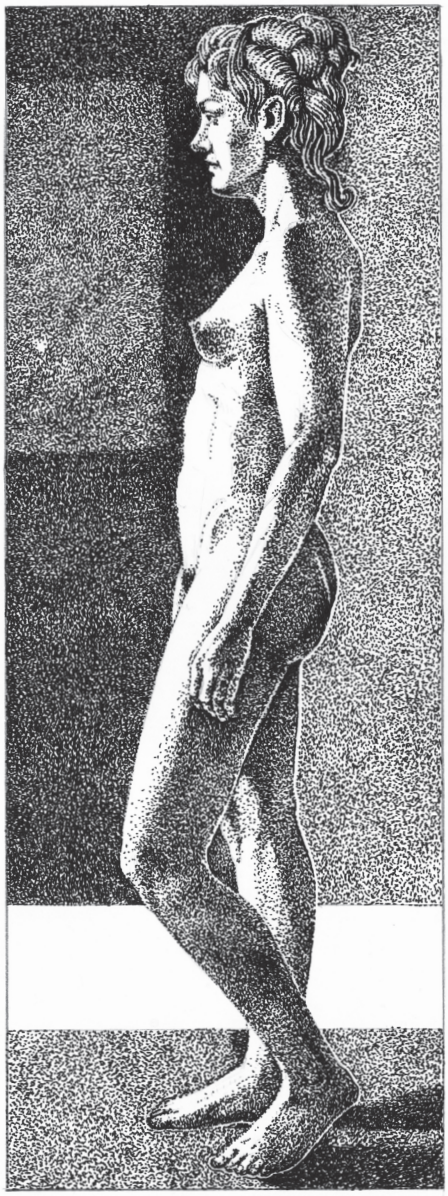

A pontozást teljesen szabadon, rendszer nélkül is tudjuk alkalmazni a felületek tónusainak megjelenítésére. Munkaigényes, sok türelmet igénylő, de igen látványos rajztechnika.

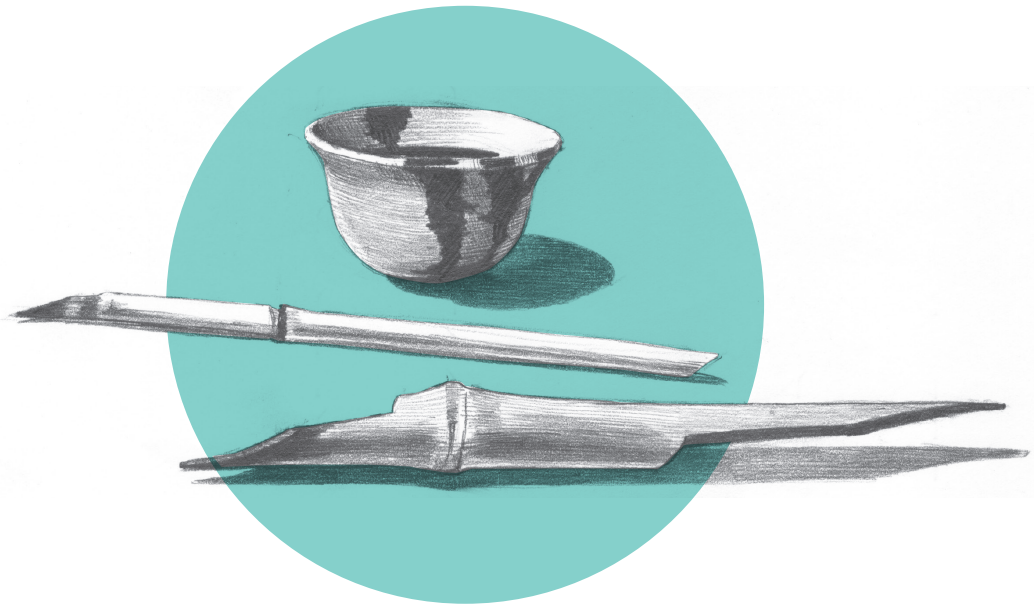

Rajznáddal is többféleképpen készíthetünk gyorsan felvázolt rajzot. Ha egy fa lombkoronáját és a talajszint növényzetét akarjuk jelezni, rövid, kusza vonalakból állítjuk össze, de a függőleges vonalfekvés rajzolásával tudjuk egységessé tenni. A vázlat segítségével később felidézhetjük az emlékeinket, és a kroki alapján elkészíthetjük a kidolgozott alkotást.

Rajzeszközt faraghatunk magunknak egy pálcából is, amelynek a kihegyezett végével a rajznádhoz hasonló minőségű rajzokat tudunk készíteni.

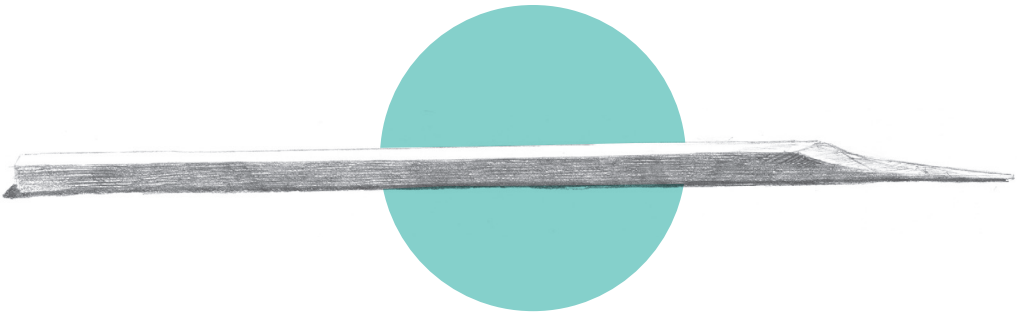

A kontúrok bejelölése után a pálcával húzott erős, széles vonalak, függőleges és rézsútos vonalfekvések együttesével tudjuk megformálni a fa lombozatát. A lombkorona karakterét fehér és sötét felületek erőteljes jelzésével különböztetjük meg. A világos részbe is rajzoljunk néhány ügyes vonalat, amivel a fa lombjának változatosságát jelezzük. Az eget néhány vízszintes vonallal tehetjük változatossá.

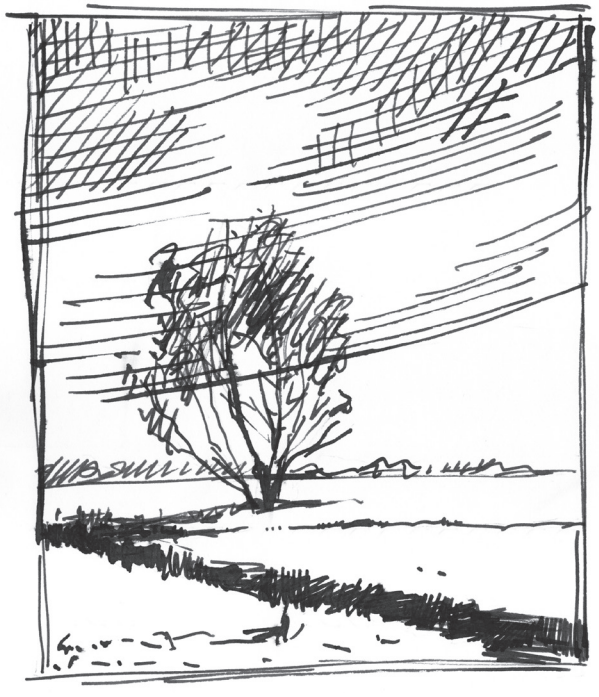

A pálcával is lehet sűrű vonalakat rajzolni, bár az így készült kép kissé szárazabb, üresebb hatást kelt.

A lavírozás a legszebb, legváltozatosabb, leggazdagabb tustechnika. Minthogy elsősorban ecsettel dolgozunk, egy kicsit a festés örömét is átélhetjük. Mivel a tust vízzel hígítjuk, ajánlatos a foltok felfestése előtt a tónusok erejét egy másik, „palettaként" használt papírlapon kipróbálni. A kikevert tónus száradás után halványabb lesz.

A festéshez előkészítjük a rajzlapot: a jól benedvesített lapról újságpapír segítségével leitatjuk a felesleges vizet, majd papír alapanyagú, széles, enyves ragasztószalaggal körberagasztva rögzítjük a rajztáblára. Amikor a rajzlap és a ragasztószalag megszárad, a rajzlap kifeszül. Ha feszítés nélkül dolgozunk, a nedvesség hatására a rajzlap száradás után hullámos lesz. Ez esetben nedvesítsük be a lap hátoldalát, ügyelve, hogy ne érje víz a rajzot, majd a rajzlapot a képpel lefelé fordítva ragasszuk körbe.

Száradás után a lapot ajánlatos vonalzó mellett körbevágva levenni a rajztábláról.

A nedves papír felragasztása a rajztáblára.

A táblára ragasztott vizes papír először kissé hullámos, de a ragasztószalag és a rajzlap száradás után kisimul, és feszes lesz.

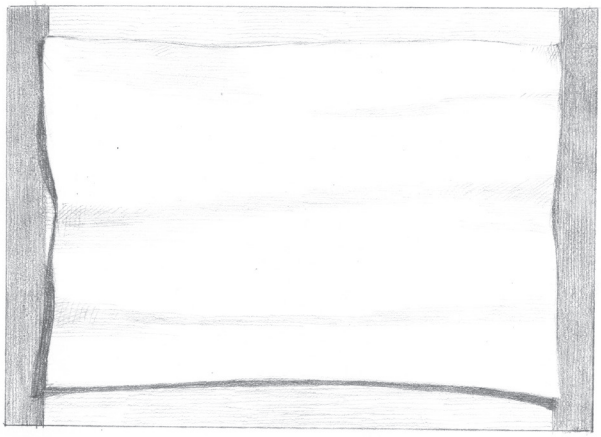

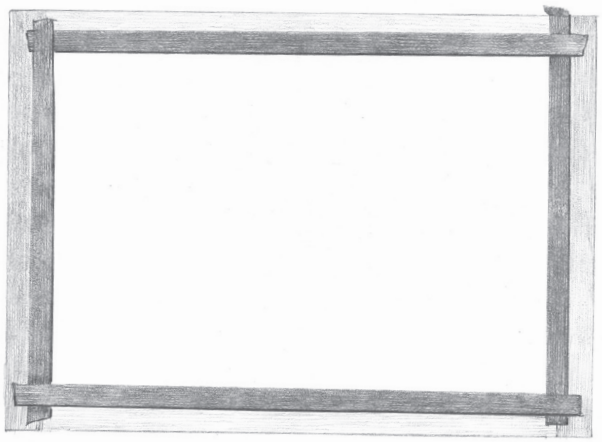

A témát halványan alárajzoljuk, így elkerülhető a spontán festés miatt esetleg fellépő tévedés.

A lavírozott tustechnikánál fordított a tónusozás elve: ajánlatos a leghalványabb foltok festésével kezdeni, és fokozatosan erősítve haladni a feketék felé. (Ezt minden festészeti technikánál ajánlatos megfogadni.) A tus foltjait nemigen lehet javítani: a halványabbra rá lehet menni erősebb tónussal, de a sötétet nem lehet eltüntetni.

A lavírozott tustechnika alkalmazásakor ecsettel dolgozunk, ezért tudni kell, hogy a különféle ecsetek között méret és a szőr anyaga, formája tekintetében nagy különbségek vannak.

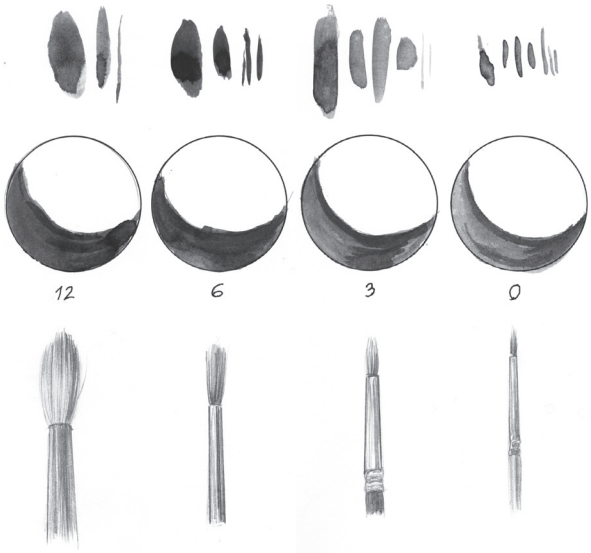

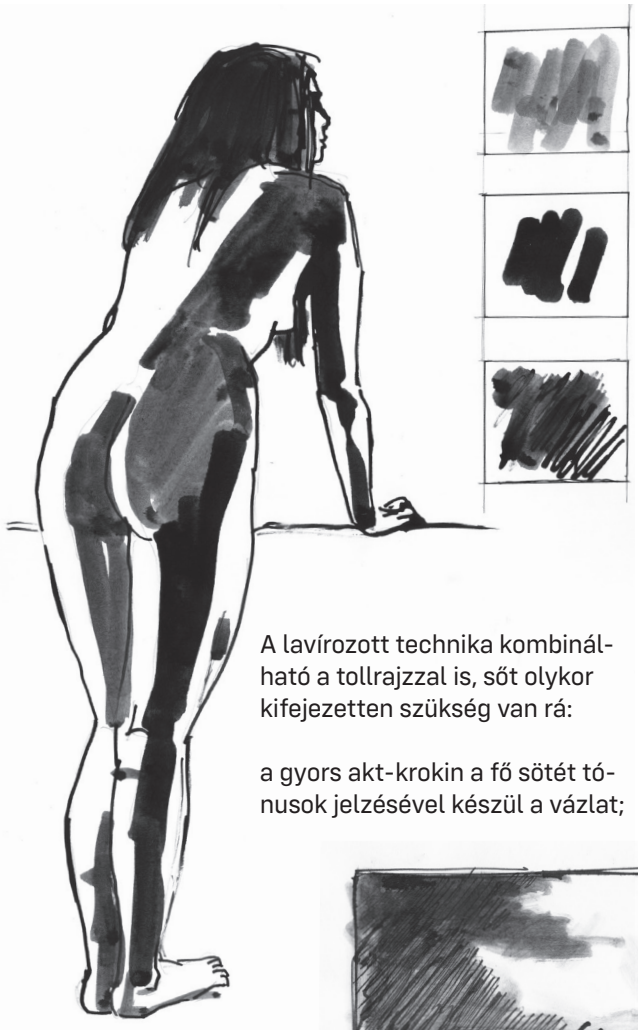

A lavírozott technika kombinálható a tollrajzzal is, sőt olykor kifejezetten szükség van rá:

a gyors akt-krokin a fő sötét tónusok jelzésével készül a vázlat;

a viharos tájban a tanya és a fa sötétebb foltjaira tollrajzzal segítünk rá;

a magányos fa festett foltjait megerősíti a rajzolt vonal.

A rajztanulás és az alkotás egyik legfontosabb része a vázlatkészítés. Egész vázlatfüzeteket tölthetünk meg jelekkel, gyorsvázlatokkal, krokikkal.

A gyorsvázlat a látvány fontos elemeit jelekkel rögzíti, de ezek segítségével évek múlva is felidézhető a kép, ami megragadott bennünket.

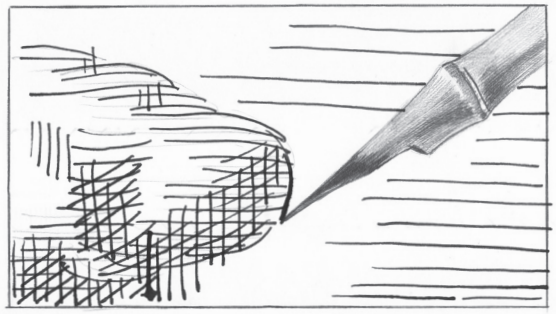

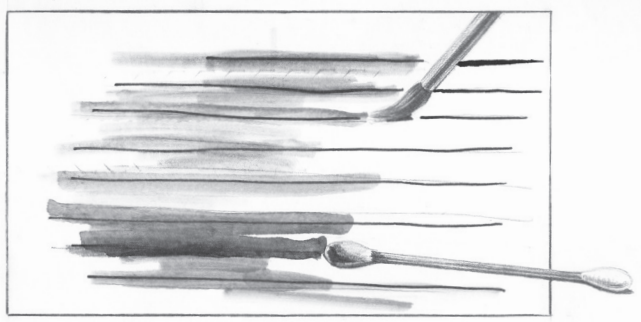

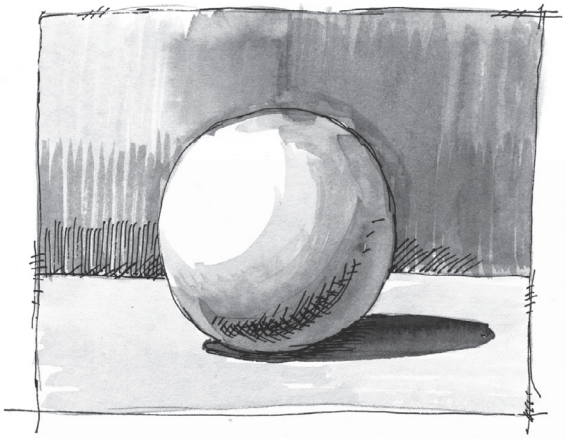

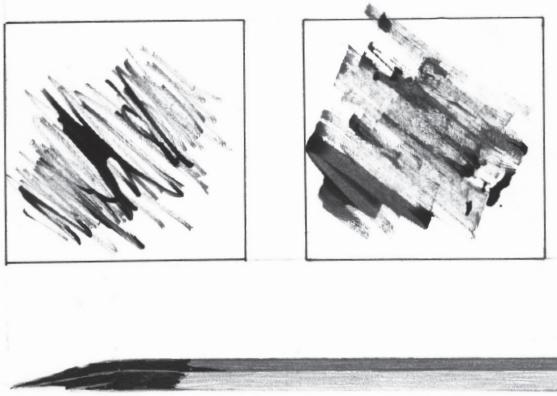

A nádtoll durva, vastag vonalai mellé ecsettel vagy akár fültisztító pálcika vattás végével is lehet lágyabb foltokat festeni.

RAJZTECHNIKÁK

A lavírozott tus technikája alig különbözik a festéstől: az ecsethasználat tanulása már az akvarellezés felé vezet.

Ezeken a gyorsvázlatokon a tónusokat széles ecsettel, nagy gesztusokkal adjuk meg. A különböző foltok, tónusok kikeveréséhez egy palettának kinevezett papírlapot használunk.